

УДК 811. 133. 1: 81'367.7

РОЗШИРЕНІ СИНОНІМІЧНІ СПОЛУЧНИКОВІ ПОЛІПРЕДИКАТИВНІ СТРУКТУРИ ТА ПІДРЯДНІ ВИСЛОВЛЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ)

Лепетюха А. В., к. філол. н., доцент

*Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
вул. Валентинівська, 2, Харків, Україна*

lepetyukha.anastasiya@gmail.com

У цій статті розширені сполучникові поліпредикативні висловлення з синтаксичною синонімією розглядаються як системні (мовні) вторинні синтагми та пропозиції, феноменологічно реконструйовані шляхом трансформації первинної структури (денотативного ядра), що актуалізуються у вигляді мовленнєвих інновацій-преференціальних опцій. За допомогою мовної гри адресата визначається ступінь ко(н)текстуальної пертинентності первинної та вторинної синонімічних структур. Класифікуються та аналізуються засоби розширення сполучникових поліпредикативних висловлень, що використовуються адресантом у граматизованих та аграматизованих структурах із синтаксичною синонімією згідно зі стратегіями авторської мовної гри з метою полегшити або ускладнити розпізнавання його комунікативної інтенції адресатом.

Ключові слова: мовленнєва інновація, мовна гра, пертинентність, розширене сполучникове поліпредикативне висловлення, синтаксична синонімія.

РАСШИРЕННЫЕ СИНОНИМИЧЕСКИЕ СОЮЗНЫЕ ПОЛИПРЕДИКАТИВНЫЕ СТРУКТУРЫ И ПОДЧИНТЕЛЬНЫЕ ВЫСКАЗЫВАНИЯ (НА МАТЕРИАЛЕ СОВРЕМЕННОЙ ФРАНЦУЗСКОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ПРОЗЫ)

Лепетюха А. В., к. филол. н., доцент

*Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды
ул. Валентиновская, 2, Харьков, Украина*

В этой статье расширенные союзные полипредикативные высказывания с синтаксической синонимией рассматриваются как системные (языковые) вторичные синтагмы и пропозиции, феноменологически реконструированные путём трансформации первичной структуры (денотативного ядра), которые актуализируются в виде речевых инноваций-преференциальных опций. С помощью языковой игры адресата определяется степень ко(н)текстуальной пертинентности первичной и вторичной синонимических структур. Классифицируются и анализируются способы расширения союзных полипредикативных высказываний, используемых адресантом в граматизированных и аграматизированных структурах с синтаксической синонимией согласно стратегиям авторской языковой игры с целью облегчить или усложнить распознавание его коммуникативной интенции адресатом.

Ключевые слова: пертинентность, расширенное союзное полипредикативное высказывание, речевая инновация, синтаксическая синонимия, языковая игра.

EXTENDED SYNONYMIC CONJUNCTIVE POLYPREDICATIVE STRUCTURES AND SUBORDINATE UTTERANCES (ON THE MATERIAL OF MODERN FRENCH FICTION)

Lepetiukha A. V., Candidate of Philological Sciences, lecturer

*H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
2, Valentynivska str., Kharkiv, Ukraine*

This paper is dedicated to the studies of extended conjunctive synonymic polypredicative utterances in terms of the theory of mental kinetism in the dichotomy language / discourse. At the process of causation of speech act on the axes of operative time of mental kinetism the polypredicative propositions with syntactical synonymy are phenomenologically reconstructed on two stages: formation of a primary structure (denotative nucleus) as a result of deconstruction and reconstruction of categories and structures of existence and creation of secondary synonymic semantically and syntactically nuanced transformants of a denotative nucleus actualized in the form of extended polypredicative utterances-co(n)textually pertinent discourse innovations. The used method of inverse reconstruction (discourse → language) allows to represent the mental transformational operations of construction of syntactical

synonyms and to identify the primary structure. The procedures of language game of addressee are used to perceive the communicational strategy of writer to actualize the grammaticated and agrammaticated preferential options. The author's goal is to study the semantic, syntactical and pragmatic peculiarities of extended polypredicative utterances and to determine the degree of co(n)textual pertinence of primary and secondary structures. They distinguish the means of extension of analyzing structures, such as: a) endophoric extenders (personal pronouns in the matrix utterance with the initial subordinate utterance introduced by the syntactical operator *que*); b) presentatives or cleft (*c'est... que / qui, voici / voilà ... que, il y a ... que / qui, j'ai ... que / qui, etc.*), pseudocleft (*ce qui / ce que ... (c)'est*) constructions and nofocalising presentatives (*voici / voilà que*); c) inversed existentionnal locution *est-ce* in the atypical agrammaticated polypredicative utterances. As the result of the analysis of extended polypredicative conjunctive discourse innovations they established that the cleft and pseudocleft synonymic structures represents the periphrases of primary structure and are characterized by the explicative-conclusive, explicative-causal, explicative-deictic (with the change of mode of linguistic incidence) and the explicative-specifying (with the keeping of mode of linguistic incidence) semantic value which conditions their co(n)textual pertinence. The nofocalising presentatives doesn't specify any co(n)textual referent but serve to mark the synonymic utterance and doesn't have the deictic value. The inversed existentionnal locution *est-ce* extends the atypical agrammaticated synonymic polypredicative utterances that are constructed upon the individual project according to the strategies of author's language game that envisages the actualization of the agrammaticated structures for the purpose to complicate the interpretation of addresser's communicational intention. The analysis of actualized polypredicative synonymic structures and of the means of their extension allows to reconstruct inversely the procedures of formation of virtual (linguistic) synonymic structures, to determine the degree of pertinence of primary structures and of the discourse innovations with syntactical synonymy and to perceive the strategies of author's language game.

Key words: discourse innovation, extended conjunctive synonymic polypredicative utterance, language game, pertinence, syntactical synonymy.

Синонімічні синтагми та пропозиції формуються в мові в процесі каузації (породження) мовно-мовленнєвого акту на вісі оперативного часу кінетизму (руху) думки. На етапі раннього усвідомлення мовцем буття і його структур та категорій (діалектичного руху думки на відкривання (від більшого до меншого)) відбувається їхнє феноменологічне конструювання, тобто деконструкція та реконструкція. У результаті формується первинна синтагма або пропозиція з певним семантичним змістом, тобто стрижнева структура, або денотативне ядро. На етапі пізнішого усвідомлення (діалектичного руху думки на закривання (від меншого до більшого)) у процесі трансформації первинної структури утворюються феноменологічно реконструйовані структурно та семантично нюансовані синонімічні перифрази, серед яких мовець обирає преференціальну для певного контексту редуковану, розширену або кількісно рівнокомпонентну моно- або поліпредикативну конструкцію.

Аналіз поліпредикативних синонімічних конструкцій у дихотомії мова / мовлення як системних феноменологічно реконструйованих трансформів, що актуалізуються у вигляді розширених сполучникових висловлень-мовленнєвих інновацій із залученням методу зворотної реконструкції (мовлення → мова) та прийомів мовної гри адресата з метою розпізнати комунікативні стратегії автора повідомлення, визначає актуальність і новизну цього дослідження.

Метою статті є вивчення семантико-синтаксичних та прагматичних особливостей розширених поліпредикативних висловлень із синтаксичною синонімією та визначення ступеня пертинентності первинної та вторинної синонімічних структур у певному ко(н)тексті.

Матеріалом статті слугували 18 прикладів розширених поліпредикативних висловлень із синтаксичною синонімією французької художньої прози ХХ – поч. ХХІ століть.

Розширення сполучникових поліпредикативних висловлень (далі – ППВ) із синтаксичною синонімією (далі – СС) відбувається на рівні висловлення або підрядної частини поліпредикативного висловлення: а) ендофоричними [1, с. 101] розширювачами: анафоричними особовими займенниками в матричній [2, с. 9] частині ППВ з ініціальною підрядною частиною з синтаксичним оператором *que*; б) презентативами, типу: *c'est... que / qui, ce qui / que ... (c)'est, voici / voilà ... que, voici / voilà que, il y a ... que / qui, j'ai (tu as, il a) ... que / qui*; в) інверсивним екзистенційним зворотом *est-ce* у нетипових аграматизованих ППВ.

Структури першого типу є поодинокими в сучасній французькій художній прозі, оскільки у ППВ із СС з препозицією підрядного висловлення з *que* з умовно-наслідковим семантичним значенням найчастіше актуалізується предикат у суб'юнктиві, що переводить такі висловлення до рангу кількісно рівнокомпонентних синонімічних структур (*que + subjonctif = si + indicatif / conditionnel*), при цьому розширення, що міститься в матричному висловленні, створює синтаксичну полісинонімію.

Прикладами синонімічних ендифорично розширених ППВ з *que* можуть слугувати індикативні структури:

(1) ***Que l'homme est né pour le bonheur, certes toute la nature l'enseigne.*** [3, с. 177]

У наведеному ППВ із СС на рівні висловлення розширення препозитивної підрядної частини відбувається анафоричним особовим займенником *le*, що міститься у матричному висловленні. Таким чином актуалізується плеонастична мовленнєва інновація-трансформ стрижневої структури: *Toute la nature enseigne que l'homme est né pour le bonheur* з експлікативним семантичним значенням. Зміна мовного режиму інцидентії (подвійна фокалізація підрядного висловлення) пояснюється стратегіями одного з типів авторської мовної гри (розширення синонімічних конструкцій з метою полегшити інтерпретацію комунікативного наміру адресанта) та ідіостилем письменника, який реалізує розширені структури у пре- та посттекстах: *C'est de la joie que tu appelles fruit quand elle se fait succulence; et, quand elle se fait chant, oiseau. Que l'homme est né pour le bonheur, certes toute la nature l'enseigne. C'est l'effort vers la volupté qui fait germer la plante, emplit de miel la ruche, et le cœur humain de bonté.*

Презентативи, що в дослідженні поділяємо на розколоті [4, с. 157; 5, с. 117; 6, с. 46] (*c'est ... que / qui, voilà ... que / qui, il y a ... que / qui, j'ai ... que / qui* тощо), "псевдорозколоті" [7, с. 47; 8, с. 2162] (*ce qui / que ... (c)'est (que)*) структури та нефокалізуючі презентативи (*voilà que ...*), становлять синонімічні конструкції "з допоміжною ідентифікувальною предикацією" [9, с. 19]. Ж. Муаньє визначає такі структури як "екзистенційні дієслова, що супроводжуються елементом ситуативної референтності" [10, с. 279]. Отже, в аналізованих ППВ *c'est* відіграє роль презентатива та ідентифікатора певного референта, вилученого з віртуального (мовного) комплексу референтів. Вивчаючи розколоті та псевдорозколоті структури, Ф. Дюбуа-Шарліє говорить про "перехідний фокус" та зазначає, що "якби фраза становила нерозколоту форму, простежувався б розрив когерентності з попереднім дискурсивним фрагментом. Отже, фокус виконує перехідну функцію між тим, що передує, і тим, що слідує" [11, с. 212]. Е. Пелле підкреслює, що ізоляція елемента між двома паузами спричиняє диз'юнкцію висловлення, або функціональне роз'єднання складників висловлення [6, с. 41].

У розколотих структурах (*c'est ... que / qui, voilà ... que / qui, il y a ... que / qui*) фокалізується будь-який невербальний елемент (власне або загальне ім'я, прономінальний, адвербіальний компоненти, номінальне, підрядне висловлення тощо), який перебуває між двома корелятивними елементами, що являють собою "переривчасту морфему" [там само, с. 46]. При цьому відносний займенник *qui / que* є реманентною, лексикалізованою формою [там само]. Синонімічні ППВ із розколотими структурами характеризуються експлікативно-конклюдивним, експлікативно-причинним та експлікативно-уточнювальним семантичними значеннями і становлять перифрази стрижневої структури зі зміною (семантичне ядро ≠ синтаксичне ядро) (для експлікативно-причинних та експлікативно-конклюдивних структур) або зі збереженням (семантичне ядро = синтаксичне ядро) (для експлікативно-уточнювальних ППВ) мовного режиму інцидентії.

У розколотих структурах, що будуються за моделями *c'est ... que / qui* або *il y a ... que / qui* (з деміактивним недетермінованим суб'єктом дії), презентативно-ідентифікувальна функція кумулюється з ідеєю екзистенціальності, оскільки такі конструкції представляють та актуалізують певну подію або факт. Серед ППВ із розколотою структурою *c'est ... qui / que* виокремлюємо конструкції, побудовані за моделями: *c'est + CP* (предикативний додаток) +

qui / que + S (підмет) + P (присудок) (P + S) та “означальні” [6, с. 47] висловлення: *c'est + CP + que + CP*:

(2) *Ce fut alors qu'un malaise indéfinissable la saisit.* [12, с. 86]

(3) *C'est parce qu'il est malheureux que le dieu a fait le monde.* [13, с. 132]

У наведених ППВ першого структурного типу з СС на рівні висловлення, розширених розколотою структурою з екзистенційним зворотом *c'est*, фокалізуються, відповідно, адвербіальний компонент (*alors*) та підрядне висловлення (*parce qu'il est malheureux*). Первинні пропозиції аналізованих ППВ такі: *les sages se réunissent là* (для прикладу (2)); *le dieu a fait le monde parce qu'il est malheureux* (для прикладу (3)). Стратегії авторської мовної гри, що використовуються для полегшення інтерпретації комунікативного наміру адресанта, розпізнаються завдяки інтерфрастичному (дистантному) ко(н)тексту.

(2) *A regret, elle jaillit de l'onde et se dirigea vers l'endroit où elle avait laissé ses vêtements. Ce fut alors qu'un malaise indéfinissable la saisit (Alors un malaise indéfinissable la saisit). Elle jeta un coup d'œil circulaire, affolée.*

(3) *C'est parce qu'il est malheureux que le dieu a fait le monde (Le dieu a fait le monde parce qu'il est malheureux). Il a voulu se sortir de lui-même et, chaque fois qu'il pensait à une chose, les formes se mettaient à éclairer tout ce qu'il réfléchissait.*

У фокалізованій мовленнєвій інновації першого дискурсивного відрізка з'являється експлікативно-конклюдивний семантичний нюанс, у той час як у нерозколотому ППВ йдеться про одночасність або послідовність подій (2); преференціальна опція (3) з фокалізованим підрядним висловленням (на відміну від первинної структури з семантичним значенням причини) характеризується експлікативно-причинним семантичним значенням, що пояснює ко(н)текстуальну пертинентність аналізованих ППВ.

(4) *Deux êtres inexistant l'un pour l'autre, c'est ce que nous aurions été.* [14, с. 116]

(5) *Et c'est ce qui explique le peu de valeur relative de ces terrains et le bon marché de leur vente.* [15, с. 5]

У синонімічних ППВ із фокалізованим вказівним займенником (*ce*) детермінація останнього здійснюється на рівні контактного (інтрафрастичного) або дистантного ко(н)текстів. Констатуючі первинні структури ППВ першого типу (приклад 4) не містять фокалізованого у мовленні референта: *Nous aurions été deux êtres inexistant l'un pour l'autre*. У первинних пропозиціях другого типу (приклад 5) наявний фокалізований у мовленні референт (вказівний займенник), оскільки його експлікація здійснюється у претексті: *Et cela / ça explique le peu de valeur relative de ces terrains et le bon marché de leur vente*. Пертинентність синонімічних трансформів зумовлюється комунікативною стратегією автора, який актуалізує експлікативно-конклюдивні семи в певному ко(н)тексті для полегшення інтерпретації повідомлення згідно з правилами мовної гри:

(4) *Il n'y avait plus personne sur le chemin. La vache, le chien, le père, tout avait disparu. Il y a eu ces quelques secondes fragiles où on aurait pu partir aussi, chacun de notre côté, on se serait croisés. Deux êtres inexistant l'un pour l'autre, c'est ce que nous aurions été* (експлікація + висновок) / *Nous aurions été deux êtres inexistant l'un pour l'autre* (констатація факту).

(5) *Les résultats sont plus que médiocres. Et c'est ce qui explique le peu de valeur relative de ces terrains et le bon marché de leur vente* (експлікація + висновок). *Cela / ça explique le peu de valeur relative de ces terrains et le bon marché de leur vente* (констатація факту).

В “означальних” висловленнях з експлікативно-уточнюючим семантичним значенням найчастіше фокалізується номінальний пояснюючий елемент:

(6) *C'était un magnifique voilier que ce Gabian qui portait fièrement le nom d'un oiseau de mer.* [16, с. 1]

Подане ППВ із СС на рівні висловлення зі збереженням режиму інциденції (фокалізацією іменної частини складного присудка) становить преференціальну, ко(н)текстуально адекватну опцію денотативного ядра: *Ce Gabian qui portait fièrement le nom d'un oiseau de mer était un magnifique voilier*. В інтерфрастичному ко(н)тексті нерозколата констатувальна структура видається непертинентною, оскільки посттекст містить пояснення виділених референтів: *C'était un magnifique voilier que ce Gabian qui portait fièrement le nom d'un oiseau de mer. Un trois-mâts-barque de soixante-quinze mètres de long, en bois de teck, au beaupré gréé de trois focs, astiqué comme un yacht de plaisance et dont le pont ciré brillait sous le soleil*.

При дослідженні синонімічних ППВ із екзистенційним презентативом *il y a ... qui / que* треба враховувати той факт, що не всі висловлення з таким зворотом становлять конструкції з СС. Серед ППВ із розколотою структурою *il y a... qui / que* у роботі виокремлюємо: а) синонімічні ППВ; б) несинонімічні поліпредикативні побудови; в) ППВ з *il y a ... que* з лексико-синтаксичною синонімією (далі – ЛСС).

(7) *Madame, il y a, en bas, un commissionnaire qui demande monsieur*. [15, с. 61]

Наведене ППВ із СС становить розширену преференціальну опцію-трансформ первинної структури: *madame, en bas, un commissionnaire demande monsieur* зі зміною режиму інциденції (фокалізацією підмету). У мовленні, згідно з правилами авторської мовної гри, актуалізується центральна експлікативна сема з периферійним конклюдивним семантичним значенням, що створює ефект неочікуваності подій:

On frappa. Quelqu'un entra. C'était le commis, en effet. Il jeta un regard sournois dans la pièce et dit:

– *Madame, il y a, en bas, un commissionnaire qui demande monsieur*.

(8) *Autour de moi il y a d'autres marmots qu'on a confiés – leurs parents ou l'Assistance – à Blanche*. [17, с. 7]

Таке ППВ не є синонімічною структурою, оскільки воно не передбачає перифрази без екзистенційного звороту:

Autour de moi d'autres marmots on a confiés – leurs parents ou l'Assistance – à Blanche або ж *Autour de moi on a confié d'autres marmots – leurs parents ou l'Assistance – à Blanche* є такими, що не існують у структурно-семантичному або семантичному планах конструкціями.

У ППВ з екзистенційними зворотами з фокалізацією компонентів із семантичним темпоральним значенням спостерігається ЛСС: безособовий зворот *il y a*, що є полісемічною конструкцією, в одному зі своїх значень втрачає первинну предикативність та становить синонім прийменника *depuis*. У такому разі *il y a* є гаплогічною структурою, оскільки він кумулює презентативне і препозиціональне вживання [6, с. 47]:

(9) *Il y avait cinq minutes que la conversation languissait*. [15, с. 275]

Денотативне ядро ко(н)текстуально адекватного трансформу наведеного прикладу ППВ із ЛСС виглядає так: *la conversation languissait depuis cinq minutes*.

У цьому дослідженні синонімічні конструкції з презентативом *voilà (voici) ... que / qui* розглядаються як поліпредикативні висловлення з СС, оскільки в лінгвістиці *voici / voilà* кваліфікуються як “своєрідні дієслова, що не мають парадигми, флексія яких позначає одну єдину форму” [10, с. 261]. Такі лексеми “наближаються до апперцептивних дієслів, але не потребують присутності придієслівного займенника” [18, с. 16]. На думку Ж. Муаньє, вони становлять уніперсональні дієслова теперішнього часу індикатива, які не мають станових форм [10, с. 261], що зближує їх з екзистенційними дієсловами *être, y avoir*. Щодо категорії особи *voici / voilà*, доцільно ідентифікувати їх із безособовими предикатами.

Розколоті структури з *voilà (voici) ... que / qui* поділяємо на синонімічні ППВ та ППВ з ЛСС (з фокалізацією лексичних одиниць зі значенням темпоральності).

Перший тип ППВ характеризується семантичним дейктично-експлікативним значенням із експресивними ко(н)текстуальними відтінками:

(10) *Voilà mon équilibre qui fait la balançoire.* [13, с. 129]

(11) *Et voilà ce que nous aurions dû empêcher.* [19, с. 186]

Аналізована мовленнєва інновація (10) зі зміною режиму інцидентії (фокалізацією підмета) є розширеною адекватною перифразою первинної структури: *Mon équilibre fait la balançoire*. Первинна пропозиція розширеного поліпредикативного трансформу (11) виглядає так: *Nous aurions dû empêcher cela / ça*. В обох випадках письменник обирає фокалізовану опцію з метою полегшити інтерпретацію його комунікативної стратегії. Ко(н)текстуальна неадекватність констатувальних первинних структур зумовлена інтенцією автора афективно виокремити новий референт (*mon équilibre, ce*), тобто семантично нюансувати актуалізоване ППВ, надаючи йому дейктично-експлікативного ко(н)текстуального значення:

(10) *Dis-moi si tu sais ce qui l'inquiète. Voilà mon équilibre qui fait la balançoire. (Mon équilibre fait la balançoire). Qui sait où je vais aller encore ?*

(11) *Au reste peu importe. Les Stendhal viennent après, dans les fourgons de l'Intendance. Ce ne sont pas eux qui mettent le feu au Kremlin ni aux églises. Et voilà ce que nous aurions dû empêcher (Nous aurions dû empêcher cela / ça). Mais j'étais au milieu d'eux, mais je ne l'ai pas fait.*

Презентативи у ППВ із ЛСС фокалізують темпоральний іменник із числівником, що виражають дію в минулому або окремий момент минулого часу, коли дія почалася й триває. У ролі прийменника, синонімічного прийменникам *depuis* або *il y a*, презентативи *voici / voilà ... que*, як і *il y a ... que* втрачають основну предикативну функцію, оскільки до висловлення вводиться нова референція. “Така оказіональна декатегоризація є можливою за умови збереження вторинної предикативності *voici / voilà*, що лише функціонально-семантично, але не структурно є еквівалентними прийменнику” [20, с. 128]:

(12) *Voilà presque une semaine que les Forces françaises libres et de l'intérieur sont passées à l'offensive.* [21, с. 103] = *Les Forces françaises libres et de l'intérieur sont passées à l'offensive il y a presque une semaine.*

Синонімічні структури з презентативом: активний детермінований суб'єкт дії + P + *qui / que: j'ai + X + qui / que + Y* [22, с. 31], *tu as + X + qui / que + Y* [23, с. 127] тощо з дейктично-експлікативним семантичним значенням найчастіше актуалізуються в теперішньому часі індикатива (рідше – в імперфекті):

(13) *J'ai la tête qui tourne.* [24, с. 106].

Наведене синонімічне висловлення зі зміною мовного режиму інцидентії (фокалізацією підмета) є вилученим із листа героя роману коханій жінці, що пояснює афективне розширення констатувальної первинної структури: *la / ma tête tourne*, актуалізація якої спричинила б зміну ко(н)текстуальної семантики: *J'ai la tête qui tourne (La / ma tête tourne). On devrait interdire aux femmes comme toi de se rendre aux enterrements de mes grand-mères. Pardon pour ce petit mot. C'était ma seule chance de rester près de toi ce week-end.*

Псевдорозколоті структури розглядаються мовознавцями як результат двох операцій сегментації: фокалізацією за допомогою *c'est ... que / qui* та відривом презентативного сегменту, що замінюється вказівним катафоричним займенником перед відносним займенником *qui / que* [6, с. 47]. У такому типі синонімічних висловлень конструювальне дієслово “розташовує” двічі один елемент своєї вербальної валентності (підмет та додаток): першого разу – в голові висловлення, у вигляді граматично значущої проформи (*ce qui / que*); іншого – в кінці висловлення у вигляді лексичної форми, що реалізується після дієслова *c'est*, яке дозволяє пов'язати, з одного боку, конструкцію з проформою *ta*, з іншого боку, проформу з виокремленими лексичними елементами, тобто встановити пропорційні

відношення: у псевдорозколотій структурі недостатньо специфікований елемент (*ce qui / que*) лексично специфікується у другій частині синонімічної структури (після *c'est*). Відношення специфікації між елементами псевдорозколотої структури встановлюються поступово, що дозволяє віднести їх до категорії “конструкцій з поступовою специфікацією” [8, с. 2162]. Найчастіше псевдорозколоті структури вживаються з евалюативними (типу *sembler, étonner, irriter* тощо), результативними (типу *engendrer, provoquer, produire, faire, augmenter* тощо) предикатами, або дієсловами, що представляють два факти, один з яких є наслідком іншого (*montrer, prouver* тощо).

ППВ із псевдорозколотою структурою поділяємо на такі модельні типи: а) *ce qui + P + c'est + CP / ce que + S + P + c'est + CP*; б) *ce qui + P + est + CP / ce que + S + P + est + CP*; в) *ce qui + P + c'est que + S + P / ce que + S + P + c'est que + S + P*;

(14) *Ce que le fard n'avait pas effacé en revanche, c'était sa gueule de bois monumentale.* [25, с. 217];

(15) *Ce qui est plus original dans notre ville est la difficulté qu'on peut y trouver à mourir* [26, с. 12].

Наведені ППВ із СС на рівні висловлення відносяться до першого та до другого структурних типів псевдорозколотих структур. Первинна пропозиція прикладу (14) з результативним дієсловом (*effacer*) має такий вигляд: *le fard n'avait pas effacé en revanche sa gueule de bois monumentale*; зворотна реконструкція денотативного ядра псевдорозколотих ППВ другого типу (приклад 15 із евалюативним складним предикатом *être original*) дозволяє зробити висновок, що в мовленні відбувається інверсування підрядного і матричного висловлень. Порівняймо:

Est plus originale dans notre ville est la difficulté qu'on peut y trouver à mourir (структура, що семантично та синтаксично не існує) ≠ *la difficulté qu'on peut y trouver à mourir est plus originale dans notre ville* (первинна пропозиція).

Актуалізація конклюдивної та експлікативної сем у певному ко(н)тексті, згідно зі стратегіями авторської мовної гри, пояснює пертинентність аналізованих ППВ із поступовою специфікацією прямого додатка (*sa gueule de bois monumentale*) та підмета (*la difficulté*):

(14) *Celle-ci s'était fait peur en découvrant son reflet dans le miroir ce matin. Elle s'était maquillée un peu plus que d'habitude pour reprendre des couleurs, dissimuler les cernes et animer son regard. Ce que le fard n'avait pas effacé en revanche, c'était sa gueule de bois monumentale* (*Le fard n'avait pas effacé en revanche sa gueule de bois monumentale* (констатація факту)).

(15) *Ce qui est plus original dans notre ville est la difficulté qu'on peut y trouver à mourir* (*La difficulté qu'on peut y trouver à mourir est plus originale dans notre ville* (констатація факту)). *Difficulté, d'ailleurs, n'est pas le bon mot et il serait plus juste de parler d'inconfort.*

Ко(н)текстуальна неадекватність денотативного ядра прикладу (15) зумовлена також різними режимами інциденції. У посттексті уточнюється значення фокалізованого референта (*la difficulté*), у той час як фокалізація складного предиката (*être plus original*) порушує когерентність дискурсивного фрагменту.

(16) *Ce qu'il disait au bout d'un moment, c'est qu'il construisait des cathédrales* [27, с. 7]

Особливістю третьої моделі псевдорозколотих структур є СС на рівні ППВ з двома підрядними частинами, одна з яких поступово специфікується (у прикладі 16: *qu'il construisait des cathédrales*). Первинна складнопідрядна пропозиція (*il disait au bout d'un moment qu'il construisait des cathédrales*) з дієсловом *dire*, яке представляє два факти, що витікають один з одного, є структурою з центральною констатувальною семою та

з фокалізацією фінального підрядного висловлення, що унеможлиблює її актуалізацію в такому ко(н)тексті:

Quand on demandait à Reeves quelle profession il exerçait dans la vie, il répondait qu'il ne savait pas comment cela s'appelait. Ce qu'il disait au bout d'un moment, c'est qu'il construisait des cathédrales. (Il disait au bout d'un moment qu'il construisait des cathédrales (констатувальна сема)).

En réalité, Reeves n'avait pas plus construit de cathédrales que de pyramides. Reeves mentait.

У посттексті міститься заперечення факту говоріння, але не того, що сказав герой роману (il disait *mais* il mentait, parce qu'il n'avait pas construit...), що пояснює вибір автором розширеної мовленнєвої інновації.

Конструкції типу *voici / voilà que* у дослідженні визначаємо як нефокалізуючі презентативи, оскільки вони не специфікують окремого нового (ко(н)текстуального) референта, але слугують ініціаторами-виокремлювачами всього синонімічного висловлення, які, на відміну від розколотих структур *voilà (voici) ... que / qui*, не мають дейктичного семантичного значення:

(17) *Voilà qu'un nouveau réseau s'organise et on désabille son équipe!* [21, с. 63].

Актуалізація первинної констатувальної пропозиції *un nouveau réseau s'organise* розширеного підрядного висловлення з експлікативно-конклюдивним ко(н)текстуальним семантичним значенням з експресивними відтінками залишається потенціальною в афективному інтерфрастичному ко(н)тексті: *Des résistants français, dans Toulouse, hors de la brigade, ça n'existait pas encore le mois dernier! Voilà qu'un nouveau réseau s'organise et on déshabille son équipe! (Un nouveau réseau s'organise et on déshabille son équipe).*

Розширення інверсивним екзистенційним зворотом *est-ce* реалізується в нетипових аграматизованих синонімічних ППВ, побудованих за індивідуальним авторським проектом, згідно з правилами мовної гри, що передбачає актуалізацію типових та нетипових аграматизованих структур з метою ускладнити інтерпретацію комунікативного наміру адресанта:

(18) – *Et il est où est-ce ? demande Béru.* [28, с. 36].

Письменник актуалізує нетипову структуру, що є преференціальною опцією денотативного ядра: *et il est où?*, для збереження особливостей мови персонажу, який вживає “аномальні” (граматично помилкові) синонімічні структури:

– *Et il est où (est-ce) ? demande Béru.*

– *Il fait une chose qui ne t'est pas arrivée depuis le jour où tu as dû enjamber le parapet d'un pont pour échapper à des poursuivants coriaces : il se baigne.*

Стратегії мовної гри адресата зі зворотної реконструкції трансформаційних ланцюжків дозволяють виявити ігрові елементи та розпізнати ідіостильові характеристики автора.

Отже, аналіз різних типів синонімічних розширених поліпредикативних преференціальних опцій-трансформів віртуальних первинних пропозицій зі зміною або (рідше) збереженням мовного режиму інцидентії з використанням методу зворотної реконструкції та правил мовної гри адресата дозволив визначити ступінь ко(н)текстуальної пертинентності первинних структур і мовленнєвих інновацій з СС та розпізнати стратегії авторської мовної гри.

Перспективним вважаємо дослідження полісинонімічних звужено-розширених моно- та поліпредикативних аграматизованих та аграматизованих висловлень з погляду синтаксису, семантики та прагматичного планування розповіді з метою визначити авторську тактику актуалізації складних синонімічних структур та особливості ідіостилу сучасних французьких прозаїків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Hagège C. Les structures des langues / Claude Hagège. – P. : Presses universitaires de France, 1982. – 128 p.
2. Marsac F. Les constructions infinitives régies par un verbe de perception / F. Marsac // Thèse pour le doctorat en sciences du langage. – Strasbourg : Université Marc Bloch, 2006. – 191 p.
3. Gide A. Les nourritures terrestres / André Gide. – P. : Éditions Gallimard, 1971. – 256 p.
4. Touratier Ch. La sémantique / Christian Touratier. – P. : Armand Colin, 2001. – 192 p.
5. Nølke H. Quelques réflexions sur la structure sémantique des phrases clivées en français moderne / H. Nølke. – Revue romane, 1985. – n°20. – V. 1. – P. 117–140.
6. Pierrard M. “Il n’y a que X qui” : Remarques sur la syntaxe de “il y a” marquant l’exclusivité / M. Pierrard. – Revue romane, 1985. – n°20. – V. 1. – P. 46–55.
7. Pellet E. Les phrases ségmentées dans Le voyage au bout de la nuit de L.F. Céline / E. Pellet // L’Information grammaticale, 1994. – n°61. – P. 41–50.
8. Roubaud M.-N. Les Si-Constructions et la fonction sujet en français contemporain / M.-N. Roubaud, F. Sabio. – Congrès Mondial de Linguistique Française, Paris, 2010, Institut de Linguistique Française. – P. 2161–2172.
9. Perrot J. Éléments pour une typologie des structures informatives / Jean Perrot. – Paris : Armand Colin, 1994. – 347 p.
10. Moignet G. Systématique de la langue française / Gérard Moignet. – Paris: Klincksieck, 1981. – 346 p.
11. Dubois-Charlier F. Syntaxe anglaise / F. Dubois-Charlier, B. Vautherin. – Paris : Vuibert, 1997. – 341 p.
12. Simonay B. Les enfants du volcan / Bernard Simonay. – P. : Presses de la cité, 2009. – 456 p.
13. Giono J. Le serpent d’étoiles / Jean Giono. – P. : Éditions Bernard Grasset, 1973. – 176 p.
14. Gallay C. Les déferlantes / Claudie Gallay. – P. : Éditions du Rouergue, 2008. – 539 p.
15. Leroux G. Un homme dans la nuit / Gaston Leroux. – P. : Arthème Fayard, 1982. – 107 p.
16. Vialar P. Le voilier des îles / Paul Vialar. – P. : Éditions Denoël, 1984. – 140 p.
17. Boudard A. Mourir d’enfance / Alphonse Boudard. – P. : Robert Laffont, 1995. – 209 p.
18. Miličková L. Les fonctions syntaxiques des introducteurs au trait inanimé dans les relatives sans antécédent / L. Miličková // Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity. Studia minora facultatis philosophicae universitatis Brunensis. – Brněnsk, 2000. – L. 21. – S. 15–22.
19. Simon C. Le sacre du printemps / Claude Simon. – P. : Calmann-Lévy, 1984. – 196 p.
20. Минкин Л.М. Единицы французской речевой системы : voici – voilà / Л. М. Минкин // Актуальні проблеми вивчення мови та мовлення, міжособової та міжкультурної комунікації : Міжвузовський збірник наукових праць. – Х. : "Константа", 1996. – С. 127–129.
21. Levy M. Les enfants de la liberté / Marc Levy. – P. : Éditions Robert Laffont, 2007. – 152 p.
22. Léard J.-M. Les Gallissimes. Étude syntaxique et sémantique / J.-M. Léard. – Paris-Louvaine la Neuve : Duculot, 1992. – 143 p.
23. Jeanjean C. Soit y’avait le poisson soit y’avait ce rôti farci. Étude de la construction il y a dans la syntaxe du français / C. Jeanjean // Recherches sur le Français Parlé, 1979. – n°2. – P. 121–162.

24. Beigbeder F. *L'amour dure trois ans* / Frederic Beigbeder. – P. : Grasset, 1997. – 195 p.
25. Sender E. *Le sang des dauphins noirs* / Elena Sender. – P. : Éditions XO, 2012. – 412 p.
26. Camus A. *La Peste* / Albert Camus. – P. : Gallimard, 1983. – 288 p.
27. Chabrier J.-E. *L'amour est toujours bleu* / Jean-Emmanuel Chabrier. – P. : Pierre Belfond, 1979. – 128 p.
28. San-Antonio *Bouge ton pied que je voie la mer* / San-Antonio. – P. : Éditions Fleuve noir, 1982. – 224 p.

REFERENCES

1. Hagege, Claude. *Les structures des langues*. Paris: Presses universitaires de France, 1982.
2. Marsac, Fabrice. “Les constructions infinitives régies par un verbe de perception”. Thèse pour le doctorat en sciences du langage, Université Marc Bloch, 2006.
3. Gide, André. *Les nourritures terrestres*. Paris: Éditions Gallimard, 1971.
4. Touratier, Christiane. *La sémantique*. Paris: Armand Colin, 2001.
5. Nølke, Henning. “Quelques réflexions sur la structure sémantique des phrases clivées en français moderne”. *Revue romane*, 20 (1) (1985): 117–140.
6. Pierrard, Michel. “«Il n’y a que X qui»: Remarques sur la syntaxe de «il y a» marquant l’exclusivité”. *Revue romane*, 20 (1) (1985): 46–55.
7. Pellet, Eric. “Les phrases ségmentées dans *Le voyage au bout de la nuit* de L.F. Céline”. *L’Information grammaticale*, 61 (1994): 41–50.
8. Roubaud, Marie-Noelle, et Sabio, Frederic. “Les Si-Constructions et la fonction sujet en français contemporain”. *Congrès Mondial de Linguistique Française*, Paris, 2010: 2161–2172.
9. Perrot, Jean. *Éléments pour une typologie des structures informatives*. Paris: Armand Colin, 1994.
10. Moignet, Gérard. *Systématique de la langue française*. Paris: Klincksieck, 1981.
11. Dubois-Charlier, Françoise, et Vautherin, Béatrice. *Syntaxe anglaise*. Paris: Vuibert, 1997.
12. Simonay, Bernard. *Les enfants du volcan*. Paris: Presses de la cité, 2009.
13. Giono, Jean. *Le serpent d’étoiles*. Paris: Éditions Bernard Grasset, 1973.
14. Gallay, Claudie. *Les déferlantes*. Paris: Éditions du Rouergue, 2008.
15. Leroux, Gaston. *Un homme dans la nuit*. Paris: Arthème Fayard, 1982.
16. Vialar, Paul. *Le voilier des îles*. Paris: Éditions Denoël, 1984.
17. Boudard, Alphonse. *Mourir d’enfance*. Paris: Robert Laffont, 1995.
18. Miličková, Ladislava. “Les fonctions syntaxiques des introducteurs au trait inanimé dans les relatives sans antécédent”. *Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity. Studia minora facultatis philosophicae universitatis Brunensis*, 21 (2000): 15–22.
19. Simon, Claude. *Le sacre du printemps*. Paris: Calmann-Lévy, 1984.
20. Минкин, Лев. “Единицы французской речевой системы: voici – voilà”. *Актуальні проблеми вивчення мови та мовлення, міжособової та міжкультурної комунікації: Міжвузовський збірник наукових праць*. 1996: 127–129.
21. Levy, Marc. *Les enfants de la liberté*. Paris: Éditions Robert Laffont, 2007.
22. Léard, Jean-Marcel. *Les Gallissimes. Étude syntaxique et sémantique*. Paris-Louvaine la Neuve: Duculot, 1992.
23. Jeanjean, Colette. “Soit y’avait le poisson soit y’avait ce rôti farci. Étude de la construction il y a dans la syntaxe du français”. *Recherches sur le Français Parlé*, 2 (1979): 121 – 162.
24. Beigbeder, Frederic. *L'amour dure trois ans*. Paris: Grasset, 1997.
25. Sender, Elena. *Le sang des dauphins noirs*. Paris: Éditions XO, 2012.
26. Camus, Albert. *La Peste*. Paris: Gallimard, 1983.
27. Chabrier, Jean-Emmanuel. *L'amour est toujours bleu*. Paris: Pierre Belfond, 1979.
28. San-Antonio *Bouge ton pied que je voie la mer*. Paris: Éditions Fleuve noire, 1982.